

FORTRAN 90

Logowanie i gfortran

Serwer: `hartree.fiz.univ.szczecin.pl`

W systemie Linux po otwarciu terminalu łączymy się z naszym kontem poleceniem: `ssh -C login@hartree`

W systemie Windows używamy programu Putty - w polu host name wpisać nazwę serwera

(<http://www.chiark.greenend.org.uk/~sgtatham/putty/download.html>)

Kilka użytecznych komend:

`passwd` - zmiana hasła

`exit` - wylogowanie

`ls (ls -l)` - wyświetlenie zawartości katalogu

`!litery` - wywołanie używanego wcześniej polecenia zaczynającego się na podaną literę/litery

`cat > nazwa.f` - utworzenie pliku (następnie: `ctrl+d`)

`cd nazwa` - przejście do danego katalogu (`cd` - przejście do naszego katalogu)

`mc` - Midnight Commander

`gfortran nazwa.f -o nazwa.x` - kompilacja

Materiały Fortran 77: <http://hartree.univ.szczecin.pl/~jstysz/F77/>

Fortran 90 - instrukcje

```
PROGRAM nazwa  
IMPLICIT NONE  
...  
END [PROGRAM (nazwa)]
```

REAL :: lista nazw (REAL*8, INTEGER) - deklaracja zmiennej liczbowej

Ustalanie minimalnej dokładności:

```
INTEGER, PARAMETER:: real8_30=selected_real_kind(p=8,r=30)  
REAL(kind=real8_30):: x
```

CHARACTER(LEN=długość) :: nazwa_1, ... - deklaracja zmiennej znakowej
CHARACTER :: nazwa_1*długość, ...

CHARACTER(LEN=*):: nazwa - używana w procedurach deklaracja zmiennej znakowej nieznannej długości

;- oddziela polecenia w jednej linii (F90)

! -komentarz

& - przeniesienie do następnej linii

```
READ *,  
PRINT *, "tekst"
```

+, -, *, /, ** - działania arytmetyczne

= - operator podstawienia

// - konkatencja

nazwa_char(a:b), beta(4:), gamma(:6), "delta"(2:4) - podciąg zmiennej znakowej

TRIM - usuwa spacje

REAL :: a=0
CHARACTER(LEN=15) :: nazwa="tekst" - nadawanie wartości
początkowej zmiennej (F90)

REAL, PARAMETER :: pi = 3.1415926 - stałe nazwane (F90)

LOGICAL :: zm_1, zm_2,... - deklaracja zmiennej logicznej, zmienne te
mogą przyjmować wartości .TRUE. lub .FALSE.

<, <=, >, >=, ==, /= - operatory relacji

.NOT., .AND., .OR., .EQV. i .NEQV. - operatory logiczne w malejącym
porządku

TYPE nazwa_typu - definicja pochodnych typów danych
definicje_składników
END TYPE nazwa_typu

IF (wyrażenie_logiczne_1) THEN - blokowa instrukcja IF
instrukcje
ELSE IF (wyrażenie_logiczne_2) THEN
instrukcje
ELSE
instrukcje
ENDIF

IF (wyrażenie_logiczne) instrukcja - logiczna instrukcja IF

Instrukcja CASE - przypadki wykluczające się wzajemnie w dowolnej
kolejności (F90):

SELECT CASE (wyrażenie_case)
CASE (selektor)
instrukcje
CASE (selektor) [lub CASE DEFAULT]
...
END SELECT

gdzie wyrażenie_case - wyrażenie integer, znakowe lub logiczne a selektor
przyjmuje jedną z form (dopuszczalne połączenie kilku): wartość;
min_wartość:, :max_wartość; min_wartość:max_wartość.

DO licznik=wartość _początkowa,wartość _końcowa,[przyrost]
instrukcje
END DO

gdzie licznik jest całkowity.

EXIT - przeskok to instrukcji następującej bezpośrednio po END DO (F90)

CYCLE - przeskok do ponownego wykonania pętli (F90)

nazwa: DO

EXIT nazwa

END DO nazwa (F90)

STOP - zatrzymuje działanie programu

RETURN - powrót do początku jednostki programu

GOTO etykieta - przeskok do linii jednostki programu oznaczonej etykietą

REAL, DIMENSION(50):: a,b,c - deklarowanie tablic 1-wymiarowych

arr=(/ wartość_1, wartość_2,... /); arr=(/ -1, (0,i=2,49), 1 /) -
konstruktor tablicy

$a = c * d$; $a = x * d$; $a = 0$; $a = SIN(d)$ (a,c,d-tablice, x-skalar) - operacje
na tablicach jako całości (F90)

DIMENSION(wart_min:) lub DIMENSION(:) - używana w procedurach
deklaracja tablicy nieznanego rozmiaru

SIZE(tablica) - wielkość macierzy jednowymiarowej

Funcje zewnętrzne (deklarujemy je - TYPE, EXTERNAL:: nazwa):

TYP FUNCTION nazwa(zm1, zm2,...)

IMPLICIT NONE

TYP, INTENT(IN):: zm1, zm2,...

deklaracje zmiennych wewnętrznych

...

nazwa=...

END FUNCTION [nazwa]

Gdy wartością funkcji zewnętrznej jest tablica, deklarację typu funkcji umieszczamy wewnątrz jej definicji a instrukcją SIZE określamy jej rozmiar:

```
FUNCTION nazwa(tablica,...)
IMPLICIT NONE
REAL, DIMENSION(:):: tablica
REAL, DIMENSION(SIZE(tablica)):: nazwa
...
```

Podprogramy (podprogramu nie deklaruje się; możliwa też deklaracja z atrybutem INTENT(INOUT)):

```
SUBROUTINE nazwa(in1, in2,..., out1, out2,...)
IMPLICIT NONE
TYP, INTENT(IN):: in1, in2,...
TYP, INTENT(OUT):: out1, out2,...
deklaracje zmiennych wewnętrznych
...
END SUBROUTINE [nazwa]
```

Moduły (aby użyć modułu w jednostce programu jako jej drugą linię umieszczamy USE nazwa) (F90):

```
MODULE nazwa
IMPLICIT NONE
SAVE i/lub CONTAINS
deklaracje zmiennych i stałych
END MODULE [nazwa]
```

Uwagi. 1. Moduł powinien być umieszczony przed jednostkami programu, które go używają. 2. Jeżeli wynikiem działania programu lub funkcji zewnętrznej jest tablica, to muszą one być umieszczone w module z instrukcją CONTAINS. Gdy są wewnątrz programu także używamy instrukcji CONTAINS. 3. Jeżeli moduł zawiera tylko dane i zmienne używamy SAVE.

PRINT '(Fw.n)', x - drukuje liczbę z n miejscami po przecinku o długości w (licząc z kropka i ewentualnym znakiem minus)

PRINT '(Ew.n)', x - podobnie jak powyżej ale w notacji wykładniczej

PRINT '(2Ew.n)', x [PRINT '(Ew.n,Ew.n)', x] - powtarzanie formatu 2 razy

```
PRINT 100, x  
100 FORMAT (Fw.n)
```

Iw (integer), Aw (character), Lw (logical), nX (n spacji), Tc (od pozycji c),
TLn, TRn (n pozycji w lewo lub prawo)

Zapisywanie danych wyjściowych w pliku:

```
100 FORMAT(I4,2X,F10.6)  
OPEN(unit=9, file="data.txt", status="new", action="write")  
WRITE(unit=9, fmt=100),i,x+i  
ENDFILE 9
```

Ćwiczenia

Instrukcje Fortranu.

1. (zmienne liczbowe i instrukcje wejścia i wyjścia) Napisz program zamieniający temperaturę w stopniach Celsjusza na Fahrenheity.
2. (dzielenie liczb całkowitych) Wykonaj działania $b*i/j$ oraz $i/j*b$, gdzie $b = 100.0$, $i = 9$, $j = 10$.
3. (stałe nazwane) Napisz program obliczający pole koła (liczbę π zadeklaruj jako stałą nazwaną).
4. (funkcje wewnętrzne) Oblicz wartość wyrażenia:

$$\gamma = \sqrt{\frac{e^x - \sin ax}{|\alpha - \beta| + \cos bx}}.$$

5. (zmienne znakowe) Napisz program porównujący dwie zmienne znakowe (o długości do 10 znaków) wprowadzane z klawiatury.
6. (konkatenacja) Napisz program konkatenujący "for"i "tran". Zadeklaruj zmienne znakowe o długości 4.
7. (zmienne logiczne)
  - a) napisz program sprawdzający czy liczba a jest większa od b ;
  - b) sprawdź czy wyrażenia logiczne:
 $\sim (a < b \Leftrightarrow x < y)$ i $a < b \nLeftrightarrow x < y$
są równoważne.
8. (instrukcje IF) Napisz programy obliczające wartość funkcji $f(x)$ używając blokowej i logicznej instrukcji IF.

$$f(x) = \begin{cases} x^2 - 0.3, & x < 0, \\ 0, & 0 \leq x \leq 1, \\ x^2 - x, & x > 1, \end{cases}$$

gdzie $x = y + 2$.

9. (instrukcja CASE) Napisz program określający znak podanej liczby całkowitej.

10. (IF & CASE) Napisz programy wyznaczające pierwiastki równania kwadratowego korzystając z instrukcji IF a następnie z instrukcji CASE.
  11. (instrukcja DO) Napisz program obliczający średnią arytmetyczną z podawanych liczb.
  12. (instrukcja EXIT) Napisz program obliczający wartość π^2 . Użyj rozwinięcia w szereg $\pi^2/6 = \sum_{n=1}^{\infty} 1/n^2$. Zakończ sumowanie, gdy różnica pomiędzy wyrazem, który ma być dodany a ostatnim dodanym jest mniejsza podana przez użytkownika programu wartość.
  13. (tablice jednowymiarowe) Napisz program obliczający iloczyn skalarny wektorów trójwymiarowych $a = [1, 0, 3]$, $b = [-1, 1, 2]$.
  14. (tablice globalnie) Wyznacz sinus kątów: $0, \pi/4, \pi/2, 3\pi/4, \pi, 5\pi/4, 3\pi/2, 7\pi/4, 2\pi$.
  15. (tablice dwuwymiarowe) Napisz program obliczający iloczyn macierzy kwadratowych 2×2 . Uwaga: Macierze należy podawać kolumnami.
  16. (funkcje zewnętrzne) Zmodyfikuj program rozwiązujący równanie kwadratowe tak, aby obliczenia wyróżnika dokonywała funkcja zewnętrzna.
  17. (podprogramy) Napisz program obliczający położenie, prędkość i przyspieszenie ciała poruszającego się ruchem harmonicznym o $\omega = 3.1415926$, $\phi = 0$ i $A = 2.5$; $x = A \sin(\omega t + \phi)$, $v = A\omega \cos(\omega t + \phi)$, $a = A\omega^2 \sin(\omega t + \phi)$.
  18. (tablica nieznannej wielkości) Napisz program sortujący elementy podanej tablicy jednowymiarowej. Użyj podprogramu. Sortuj przekładając kolejno na odpowiednie miejsca coraz większe liczby.
  19. (funkcja o wartościach tablicowych) Napisz funkcję zewnętrzną, która z dwóch wektorów a i b tworzy jeden wektor c taki, że każda składowa $c(i)$ jest maksimum z $a(i)$ oraz $b(i)$.
-

Zadania różne.

1. Napisz program obliczający $\sqrt[3]{x}$. Użyj równości $x = e^{\ln x}$, dla $x > 0$.
2. Napisz program wyznaczający wszystkie dzielniki podanej liczby naturalnej. Użyj funkcji $\text{mod}(n, i)$ (reszta z dzielenia n przez i).
3. Napisz program wyznaczający największą z podanych liczb.
4. (instrukcja CYCLE) Zmodyfikuj program do obliczania średniej tak, aby po wprowadzeniu każdej liczby program pytał czy została ona wprowadzona prawidłowo i pozwalał ją poprawić.
5. (instrukcja TYPE) Zdefiniuj nowy typ danych będący punktem na płaszczyźnie i napisz program obliczający jego odległość od środka układu współrzędnych.
6. (funkcja zewnętrzna bez argumentu) Napisz program obliczający iloraz dwóch liczb podawanych z klawiatury. Odczytywanie podanej liczby wykonuje funkcja zewnętrzna.
7. (globalna dostępność danych i zmiennych w MODULE) Zmodyfikuj program obliczający pole koła, tak aby liczba π i zmienna r były zadeklarowane w module.
8. Zmodyfikuj zadanie 18 tak, aby podprogram był zawarty w module.
9. (tablice jako składniki typów pochodnych) Zdefiniuj pochodny typ danych (punkt4) składający się z jednoliterowej nazwy i tablicy reprezentującej współrzędne w przestrzeni czterowymiarowej. Napisz podprogram obliczający odległość dwóch punktów.
10. (utrata dokładności) Oblicz z dokładnością do 6 i 14 miejsc po przecinku wartość wyrażenia ($n = 2500000$):

$$\sqrt{\left(\frac{1}{2} \frac{3}{4} \frac{5}{6} \cdots \frac{2n-1}{2n}\right)^2 \frac{2}{1} \frac{4}{3} \frac{6}{5} \cdots \frac{2n}{2n-1}}$$